

ISTORIJA NA POZORNICI

Nakon Bokeske trilogije po tekstovima Stevana Koprivice, au režiji Milana Karadžića, («Bokeski D-mol», «Betula u malu valu» i «Inominato») 16. marta, u velikoj sali Centra za kulturu u Tivtu, premjerno je izvedena i predstava «Jelena Savojska», po tekstu Nade Bukilić, crnogorske spisateljice, a u režiji Roberta Raponje, gostujućeg reditelja iz Pule. Imajući u vidu četiri uzastopna scenska projekta od početka 2000. godine sada se u potpunosti može ustvrditi da su napori Centra za kulturu Tivat urodili plodom, te je Tivat i definitivno dobio svoj gradski teatar.

Takav kulturni hvale vrijedan poduhvat, vaspostavljen je na tradiciji nekadašnjeg Tivatskog amaterskog pozorišta, koje je posebno bilo aktivno između dva svjetska rata, a potom ugašeno 70-tih godina prošlog vijeka. Sada ova institucija funkcioniše na novim pravilima producenškog pozorišta sa otvorenom mogućnošću angažovanja i kompletnih glumačkih postavki sa strane.

Kao i svaki drugi projekat i ovaj ima svoju zanimljivu predistoriju, koja baca više svijetla na ukupne domete, i već redovne prednosti ili manjkavosti. Nakon nekoliko neuspjelih pokušaja postavljanja na scenu ili filmsko platno ove priče u Crnoj Gori, tivtanski Centar za kulturu sa svoje strane, po sistemu narudžbe, u traganju za autorom teksta opredjelio se za Nadu Bukilić, dramskog pisca kojem je «Jelena Savojska» scenski prvjenac. To je svakako nosilo i određene rizike, koji su se dijelom očitovali i na premjernom izvođenju, a iza kojih je stao i reditelj kao iza svojevrsnog eksperimenta.

Bukilić je i pored sjaja krune i istorijakog fakticiteta poentu svoje dramske priče ipak usmjerila na običnu ljudsku storiju i uglove privatnosti, kroz relacije emotivnog trougla majke, sin i snaha; kraljica Margareta, princ Emanuel i mlada snaha iz Crne Gore, Jelena Petrović. U ovakvu literaturnu konstrukciju, u kojoj dobrim djelom priče dominira zahtjevna majka, kraljica, željna da dobije muškog nasljednika svoga sina, uklopio se i četvrti akter suprug, otac i kralj Umberto, dat u sjenci zahtjevne supruge.

Na ovakvom odnosu u kraljevskoj porodici Nada Bukilić vrši naslojavanja u svijetlu susreta i svojevrsnog sukoba dva različita svijeta, nastojeći da u finom svijetlu obasja lik dobrotvorne Jelene i njene Crnogorske blagosti.

Uz ovo, tivatska publika, sudeći po njenim češćim reakcijama, tokom predstave tragala je za komedijom, ali je ipak dobila miks žanra dominatno prave drame i, periodično komedije, što je žanrovski ipak djelovalo nedovoljno čisto, pomalo vještački kalemljeno.

No, istovremeno treba korektno oslikati atmosferu s kraja predstave, kada je kultivisana pozorišna tivatska publika, zajedno sa zvanicama sa strane, gledajući komad više srcem nego kroz kritičku vizuru, svoj stav iskazala dugotrajnim aplauzom. A on sigurno dobrim dijelom ide i na adresu tekstopisca Nade Bukilić. S obzirom da Crna Gora ima mali broj dramskih pisaca, i ne treba biti previše kritički nastrojen prema tekstualnom pokušaju, koji svakako nagovještava dobrog dramskog autora.

Kada je riječ o rediteljskim dometima, nameće se utisak da je Robert Raponja svoj koncept, podredio ipak više sjenčenju scenskih slika, stavljajući svoju poetiku u funkciju efektnijeg ispoljavanja tekstualnih i glumačkih iskaza. Riječ je o solidno odrađenom rediteljskom poslu, pri kojem nijesmo vidjeli i neka novija scenska rješenja, ako ne računamo već često viđanu rotacionu scenu. Koji put bi zasmetala i neopravdanost vještačkog prisustva na sceni rekvizita sa namjenom, poput ljestvica na koje se često popne Vitorio, dragovoljno se u ovakvoj optici bližeći liku klovna a na račun ljubavi.

Pobjeda, 20.03.2003.g.
Dragan Koprivica

PREDSTAVA SA LJUDSKIM LICEM

PULA-Uprizorenjem predstave Nade Bukilić «Jelena Savojska» s podnaslovom «Karusel» u režiji Roberta Raponje iz produkcije Centra za kulturu Tivat, u gotovo punom istarskom narodnom kazalištu u nedjelju naveče, završena je petodnevna manifestacija II dani Bokeljske kulture u Istri.

- Susret pojedinca s povješću- odnosno politikom- je izvor velikih tragedija, u kojoj je pojedinac najčešće bespomoćna žrtva iako se nekom historijskom liku želi govoriti ozbiljno i odgovorno, političke okolnosti njegovog života ne mogu se zaobići. Mi smo nastojali postići ravnotežu između privatnog i povjesnog i govoriti istinu o ljudima koji su junaci naše drame, zapisao je Raponja u programskoj knjižici predstave. A, on je posegnuvši za dramskim prvencem Nade Bukilić, napravio lijepu predstavu s ljudskim licem.

Povijesna je to drama koja «portretira» život Jelene Savojske. U trosatno kazališno djelo utkano je pola stoljeća života žene, kneginje, princeze, kraljice i prije svega jedne od najvećih dobrotvorki svoga vremena koju su za života «ljubomorne europske dame zvale princezom pastiricom». Dramska priča Jelene Petrović Njegoš Savojsku (koja je stigla iz Crne Gore u Italiju) i njenog princa Vittoria Emanuela Savojskog prati od prvih dana njihova braka, a završava u Egiptu, gdje Jelena kao kraljica u azilu nakon 50 godina sahranila svoga muža.

Njemu je voljom talijanskog naroda nakon drugog svjetskog rata oduzeta kruna, a obitelj Savoja je zbog negativne uloge Vittorija Emanuela u povjesnim događanjima, između ostalog i žestokog pristajanja uz fašizam, protjerana iz Italije. Upravo kontrast između dvoje ljudi diametralno različitih moralnih kvaliteta i interesa čini okosnicu Raponjinog kazališnog portreta Jelene Savojske. Podcrtao je to i dobrim izborom glavnih glumaca: odlične Dubravke Vukotić, koja je nenametljivom ali vrsnom glumačkom igrom utjelovila tako ljudsku Jelenu Savojsku.

Njena Jelena glumački ujednačena tijekom svih pola stoljeća njenog dramskog trajanja, a vrsni Andrej Šepetkovski, karikaturalnom ali minucioznom glumom na sceni «gradi» njen kontrapunkt, njenog supruga niska rasta, među talijanima ne omiljenog Savoju Vittorija Emanuela. Jelenin mlađi sin (Andrija Milošević), koji nakon očeve smrti traži njegove skrivene memoare, želeći ih uništiti iskorišćen je kao posebna nit vodilja kroz predstavu.

Vješto ispreplićući prošlost i sadašnjost čineći to filmskim pretapanjima, Raponjina pozornica i doslovno postaje povjesni i obiteljski vrtuljak, reminiscencije jednog vremena. Tome doprinosi odlična scenografija Nevena Staničića, kojoj posebnu dimenziju daje veliki okvir u vrh scene u kojem se uzimaju projekcije kraljevskih grbova, fotografija, a u završnici portreta Savoja. Odlični su i kostimi Božane Jovanović i Olje Mrđenović te decentna ambijentalna glazba, koju je skladao Aleksandar Sanja Ilić, te dizajn svjetla Radomira Stamenkovića.

Iz predstave posebno valja izdvojiti poetičan prizor Jeleninih priviđenja iz završnice, a nedostatak djela su patetične i prenaglašene izdvojene scene- u odnosu na ostatak drame koja suptilno teče – između Jelene i sina u kojima se čast i obitelj izdižu kao temeljne vrijednosti odnosno o promišljanju ljubavi i sreće za njenog susreta s ljubavi iz mladosti, kojeg tumači Mladen Nelević. Poseban pečat predstavi daje Milena Dravić (kraljica Margareta), koja već samo svojom pojavom na pozornici stvara čaroliju. Ona snagom i veličinom glume tvori vrhunske umjetničke trenutke. Njena pojava jednostavno zrači i scena s njom dobiva potpuno nove dimenzije. U predstavi glume i Boris Isaković (kralj Umberto), Ivana Mrvaljević (Jelenina kćerka Giovanna), Ivona Čović (Paulina), Branimir Bane Popović (Perjanik), Boro Stjepanović (nadbiskup Mesinski), te epizodni Simo Trebješanin, Vesna Vujošević, Bojana Knežević, Viktor Gatolin i Zoran Vujević.

Dramaturg i saradnik na tekstu bila je Tatjana Šuput – Raponja, asistent režije i scenski pokret potpisuje Slavka Nelević.

Glas Istre 27.04.2004.
Bojana Ćustić Juraga